

Turkki idän ja lännen välissä

Eversti Pentti Väänänen
2.12.2024

lippu

vaakuna

Turkin tasavalta 29.10.1923 -

- Euraasialainen valtio
- Anatolian niemimaa
- Asukkaita **85 milj**, (Suomi 5,6 milj)
- Pinta-ala 783 562 km², (Suomi 338 462 km²)
- Pääkaupunki Ankara, as. 5,6 milj noin 1000 m korkeudella
- Muita miljoonakaupunkeja
  - Istanbul 16 milj
  - Izmir 5 milj
  - Bursa 3,9 milj
  - Antalya 2,5 milj
  - Konya 2,4 milj
- Valuutta Turkin liira, 1 € = 36 liiraa korkea inflaatio
- Korkein vuori Ararat 5160 m
- Turkkilaiset ovat muslimeja

Turkin historia

- Historia on osa laajempaa Välimeren alueen menneisyyttä
- Antiikin Kreikan ja Rooman historia suurelta osin myös Turkin historiaa
- Anatolian neoliittisesta kulttuurista arkeologisia todisteita 6 000-luvulta eaa
- Alueen sivilisaatioita:

heetit, kimmerialaiset, Fryygia, Ly Lydia, Persian valtakunta, Makedonian valtakunta, Rooman valtakunta, Bysantin valtakunta, Rumin sulttaanikunta, Latalainen keisarikunta, Nikaian keisarikunta, Osmanien valtakunta, Trebizondin keisarikunta ja Turkki

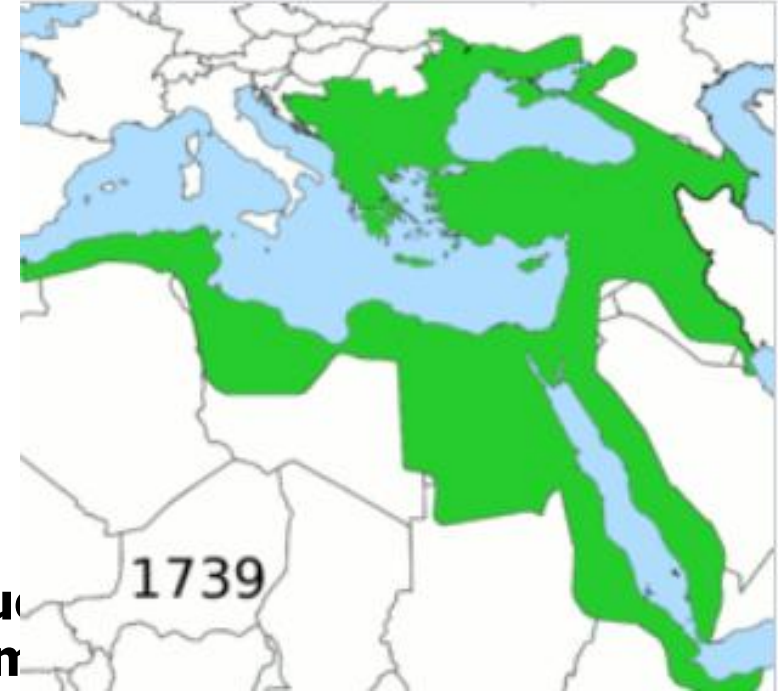
- Kristinuskon ja islamin vaikutus

Turkin historia (2)

- Assyrian kauppa 2000-luvulla eaa
- Persian valtakausi n. 500 eaa
- Makedonian valtakausi, Aleksanteri suuri n. 300 eaa
- N. 250 eaa Rooman valtakunnan kasvu
- Ensimmäisellä vuosisadalla kristinusko vakiintui Anatoliaan
- 300-luvulla Roomana jakautui Itä-Rooma => Bysantti, Konstantinopoli
- Islaminusko syntyi 620-luvulla. Se yhdisti arabit yhteisen aatteen taakse
  - v 642 mennessä Syyria, Palestiina, Mesopotamia ja Egypti arabien valtaan (Persia!)
- Ristiretket 1100-1200 luvulla
- 1200-luvulla Anatolian turkkilaistuminen ja islamisaatio

Turkin historia (3)

- Osmannien valtakunta
  - turkkilaisten heimojen noin v 1300 perustama islamilainen valtio
  - yksi maailman mahtavimmista imperiumeista 1400- ja 1500-luvuilla
- Turkin tasavallan synty
  - Nuorturkkilaiset mm. Mustafa Kemal 1908
  - tavoitteena parantaa maan hallitusta, ei korvata sitä
  - 1912-13 Balkanin sota - joutui luovuttamaan alueita
  - 1915-17 Osmannien valtakunnan hallituksen Armenian assyrialaistaisten kansanmurhat
  - I MS –Turkki antautui, miehitysjoukkoja Istanbuliin ja Izmiriin
- Turkin itsenäisyysota 1919-23
  - Syyskuussa 1922 miehitysarmeijat oli karkotettu
  - Sodan tuloksena Turkin tasavalta 29.10.1923
  - presidentiksi Mustafa Kemal
  - Osmanivaltakunnan historia päättyi tähän.
- Turkkilaisten (0,4 milj) ja kreikkalaisten (1,1 milj) väestönvaihto 1923

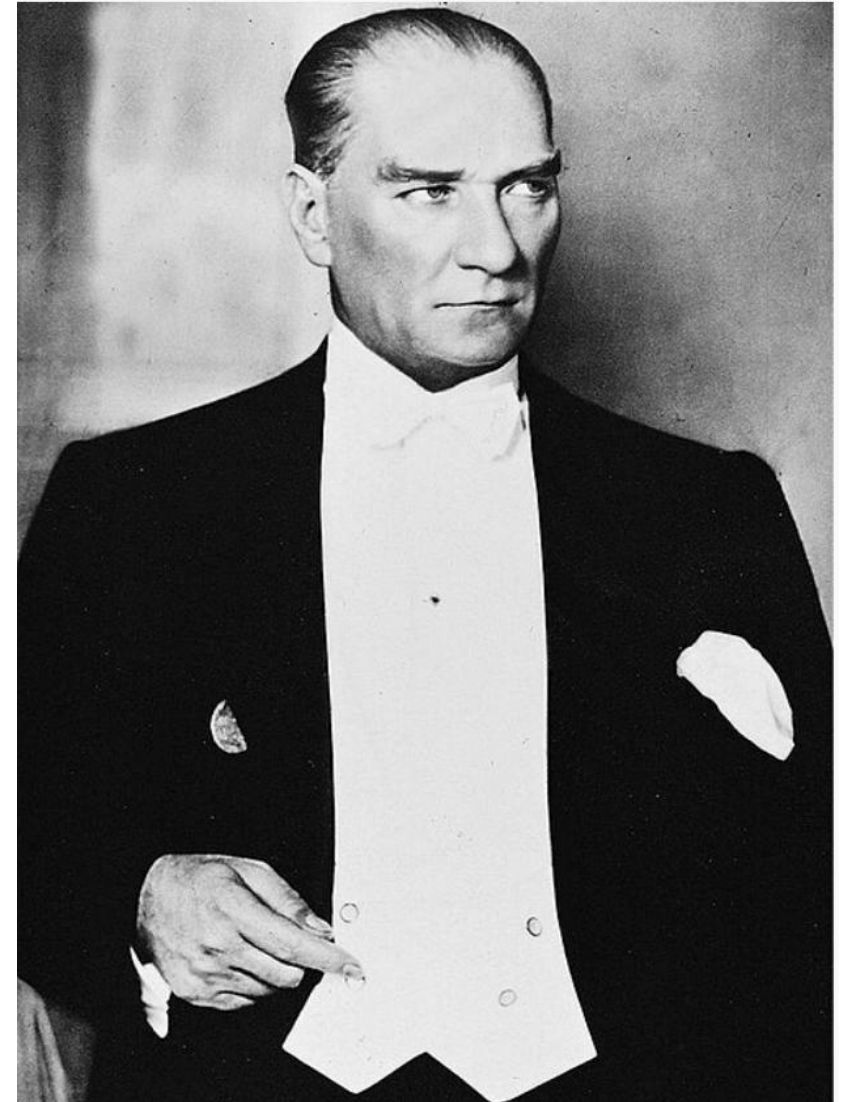

Pääkaupunki Istanbul => Ankara 13.10.1923

Mustafa Kemal Atatürk

- Radikaalit uudistukset – länsimaistaminen
- Kalifin virka lakkautettiin
- Saria-lainsäädännöstä luovuttiin
- Fets –pähineen käyttö kiellettiin
- Rohkaistiin pukeutumaan länsimaisittain
- Pyhäpäivä pe => su
- Gregoriaaninen kalenteri käyttöön
- Lainsäädäntö Sveitsin ja rikoslaki Italian mallin mukaiseksi
- Koululaitos uudistettiin
- Sukunimet ja naisille äänioikeus

Keskeinen sijainti

- Euroopan, Aasian ja Arabimaiden välissä
- "Merivaltio" - Mustameri ja Välimeri
- Bosporinsalmi ja sen merkitys
  - Mustanmeren alueelta pääsy Välimerelle ja Suezin kanavan kautta Aasiaan
- Suhteet: USA ja Venäjä
  - II MS:n jälkeen NL vaati tukikohtia Turkin salmista ja tuki Kreikan kommunisteja
  - USA takasi näiden turvallisuuden, mikä johti suureen sotilaalliseen ja taloudelliseen tukeen näille maille
- 1945 YK:n jäsen ja 1952 Naton jäsen ja Turkki tuli Välimerellä suojamuuriksi NL:a vastaa
- 1995 Turkin ja EU:n tulliliitto
- 1999 Turkki EU:n jäsenehdokkaaksi
- Ukrainan sota, ohjushankinta Venäjältä
- Hakee BRICS -jäsenyyttä – kallis EU:n ystävä
- Turkin vaikutusvalta laajenee Afrikan suuntaan (mm. Libya, Etiopia ja Somalia)
- Ydinaseet ja Lähi-Itä

- Turkin ja Kreikan suhteet – kiista merialueesta
- Kypros
  - Kriisi 1960-luvulla
  - Kahtiajako 1975
  - Turkki tunnusti P-Kypros
  - Kypros EU:n jäsen
- Syyria – turvavyöhyke
- Kurdistan ja kurdikysymys
- Irak - PKK ja sotilasoperaatio
- Iran – kiista muslimimaaliman johtajuudesta
- Armenia – kansanmurha
- Azerbaidzan - turkinkielinen alue
- Georgia – Adjaran alue, EU:n jäsenyys
- **Tärkeä maa EU:lle ja Natolle, kuten turkinkieliset alueetkin**

Recep Tayyip Erdoğan (70 v)

- Georgialaissukuinen, s Itä-Turkissa
- Istanbulin pormestari 1994-98
- Pääministeri 2003-14, presidentti 2014 -
- Johtaa [islamistista Oikeus ja kehitys -puoluetta](#) (AKP)
- Pikkuhiljaa presidentin valtaa kasvatettiin (2017-18)
- Erdogan ei tarvitse pääministeriä
- Välit Egyptiin katkesivat 2013 (tuki muslmiveljeskuntaa)
- Tuki Syyrian kapinallisia
- Vallankaappausyritys 2016
- Vastustaa [sukupuolten tasa-arvoa](#)
- Haluaa pysyä Natossa ja liittyä EU:hun
- Uskonnon vaikutus

Turkin armeija

- Vahvuus 500.000- 600.000, reservi 400.000
- Maav, meriv, ilmav ja santarmilaitos
- **Perustuslaki: asevoimat voi puuttua maan hallintoon, jos katsoo sen tarpeelliseksi**
- **Presidentti ylipäällikkönä**, yleisesikunnan alla puolustushaarat
- 670 lekoa, joista 470 tst-hävittäjää mm. F-16, on saamassa F-35, suunnittelee omaa tst-hävittäjää ja hankkii lentotukialuksia
- Puolustusbudjetti 15 suurimman joukossa
- Armeija saa rahaa, se on myös Erdoganin etu
- Turkki satsaa puolustusteollisuuteen (ei näy puolustusbudjetissa)
- Merkittävää tiedustelutoimintaa (ei näy puolustusbudjetissa)
- Natossa välttää joutumasta taisteluun muslimiarmeijoita vastaan
- Sotilasvallankaappaukset 1960, 1971, 1980 ja 1997 sekä yritys 2016
- Uskonnon vaikutus ulko-, sisä- ja turvallisuuspolitiikassa
- Upseerikoulutus on korkeatasoista, uskonto saattaa tulla armeijaan

Turkin asevoimat numeroina

Maavoimat

402 000 sotilasta

1 satelliitti

2 504 panssarivaunua

3 913 panssaroitua ajoneuvoa

7 852 tykkiä

83 lentokonetta

301 helikopteria

Merivoimat

45 500 sotilasta

13 sukellusvenettä

71 taistelualusta

121 muuta alusta

Merijalkaväki

3 100 sotilasta

1 maihinnousualus

12 lentokonetta

29 helikopteria

Ilmavoimat

60 000 sotilasta

364 taistelukonetta

276 lentokonetta

40 helikopteria

27 UAV:ta

Lähde: IISS (Military Balance, marraskuu 2015)

Teollisuus

- **Turkki pyrkii omavaraiseksi**
- **Tärkeimmät energia-, kemian- ja kaivosteollisuus (ydinvoimaa Venäjältä)**
- **Turkkilaisia yrityksiä Lähi-Idän maissa ja Afrikassa**
- **15 autonvalmistajaa, kehitti oman sähköauton**
- **Maatalous työllistää eniten**
- **Sotatarviketeollisuus**

Turkki

- Haluaa olla kolmas suurvalta
- On demokraattinen valtio
- Ajaa kaksilla rattaila Länsi ja Nato - BRICS-maat
- Kukaan ei tiedä, mitä johto tavoittelee
- Haluaa olla rauhansovittelija
- Uskonto vaikuttaa ulko-, sisä- ja turvallisuuspolitiikassa
- Ankara turvallinen kaupunki, ihmiset ystävällisiä ja huomioivat lapset

**Ankarasta Kappadokiaan 300 km
hyvää moottoritietä**

Kappadokia (Cappadocia)

- Alue on miljoonia vuosi sitten purkautuneen tulivuoren tuffi-kiveä
- Kivimuodostelmat, vuoret ja kanjonit ovat tuhansien vuosien eroosion tulosta.
- Alue on tunnettu häkellyttävistä kivimuodostelmista, maanalaisista kaupungeista ja mystisistä luonnon pyramideista
- Kallioon hakatut talot ovat jopa tuhansia vuosia vanhoja
- Alue on yksi kristinuskon ja pyhiinvaelluksen kohteista
- Alue on kuuluisa kuumailmapalloista

